

Del que va fer Don Pep Tous Ferrer pel cinema

Miquel Sbert i Barceló

Josep Tous Ferrer va ser uns dels homes més inquietos i emprenedors de Palma del primer terç d'aquest segle, periodista, editor i home de negocis. Va construir el teatre Líric; el cine Born, la plaça de toros i l'hotel Alhambra, va tenir un paper clau en la creació de la companyia de tramvies elèctrics, i en la constitució de la companyia aèria Aero marítima, va fundar i reiteradament millorar i ampliar el diari Última Hora, entre moltes d'altres empreses. Ens dedicarem simplement a revisar una part de la seva titànica tasca, la relacionada amb el cinema.

L'Hort del Rei era un solar del reial patrimoni, on hi havia dos locals de fusta, el Teatre Circ Balear, on, a més de circ, s'hi havia fet des d'òpera fins a toros i gènere "chico" i que s'havia fet notori pel renou i escàndol que s'hi feia dins, i un cafè al seu costat. Aquest solar es va subhastar per sis anys i es va adjudicar al senyor Tous

Va subhastar els continguts del vell teatre-circ, que anaren al Variedades de Manacor, i mentrestant va construir el Cinematògraf Balear, un pavelló de fusta d'aparença molt fràgil a la part del carrer Marina, on, entre el juliol de 1900 i el març de 1904, s'hi projectava cine i fotos fixes i més tard hi va afegir audicions de fonògraf. Hi va construir també un hotel i un cafè, l'Alhambra. Mitjançant successives i polèmiques pròrrogues va arribar fins a 1947. Poc abans de morir, els seus propis fills compraren el que ell havia edificat dins terrenys aliens, segons Sancho Duato. Mentrestant, don Pep estava en tractes amb el banquer Arnés de Barcelona per tal de comprar el mobiliari i decorats del Teatre Líric de Barcelona i dur-lo aquí, però l'operació no va anar bé i va decidir construir-lo de bell nou.

La construcció del Líric, la financiació del qual amb l'emissió d'una sèrie d'obligacions de 500 pessetes, cancel·lables per sorteig, al seu domicili de Cort, núm. 14, es va mostrar insu-

ficient; fou una vertadera carrera d'obstacles, que va forçar la seva prematura inauguració l'1 de febrer de 1902, encara sense cel ras i sense acabar la façana. No hi havia llum elèctrica encara a Palma i uns potents encenedors il·luminaven la sala i l'escenari. No es dedicà a cine fins al 1907. Just dotze anys més tard de la seva obertura, ja el va sotmetre a una altra reforma, engrandint el pati de butaques, sota les ordres de l'arquitecte Bennàssar, que des d'ara firmaria les seves construccions.

El juliol de 1912, en el terreny de la part de darrera, de l'Hort del Rei va obrir-hi un cinema d'estiu, dit Líric Park. Tenia les preferències al centre, el públic estava davant del palau de l'Almudaina i un cafè i restaurant a la part del costat del carrer Marina, per on

tenia l'entrada. Va tenir una vida efimera: un sol estiu.

A partir de 1914, els diumenges hora-baixa, al Líric, s'hi feien sessions de cine acompanyades de quadres de sarsuela, que foren de molt d'èxit. L'any 1918 quan també era l'empresari del Teatre Principal, va adquirir el Teatre Balear, inaugurat el gener de 1909, aleshores funcionant intermitentment, anava molt desanimat. Es deia que n'havia pagat vint-i-cinc mil duros, deixant els accionistes en igualtat de condicions.

Pensant que es necessitaven locals de gran aforament per poder explotar les grans superproduccions va comprar al banc Foment Agrícola de Mallorca, l'edifici de la Veda, formà la societat Born, S.A. per tal de construir el cine Born, que costaria un milió de pessetes, la meitat finançada per accions i la resta per obligacions. Va ser inaugurat amb *El Desfile del Amor* el 9/4/1931.

Va morir el 28 d'agost del 1950. ❖

Teatre Balear